

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GEOFFREY VALENZIA**

Seduta tas-7 ta' Lulju, 2009

Citazzjoni Numru. 1234/2003

**Alexia Muscat
-vs-
Direttur Generali tas-Sahha Pubblika u
Direttur ta' l-Institutional Health
u b'digriet tat-28 ta' April 2004 gie mdahhal fil-kawza
It-Tabib Principali tal-Gvern**

Il-Qorti

Preliminari

Rat **ic-citazzjoni** ta' Alexia Muscat li permezz taghha ppremettiet:

Peress illi fit-30 ta' Ottubru 1999 l-attrici waqt illi kienet xoghol fil-poliklinika ta' Rahal Gdid wegghet gravement u dana minhabba li gie provdut lilha sellum li ma kienx adattat ghax-xogholijiet illi kienu mehtiega u b'dan il-mod

Kopja Informali ta' Sentenza

hija waqgħet u sofriet danni permanenti fuq il-persuna tagħha.

Peress illi għalhekk il-konvenuti huma responsabbli għad-danni arrekaati lill-attrici.

Peress illi sussegwentement l-attrici giet sottoposta għal trattament fl-isptar San Luqa u anke barra minn Malta u minhabba imperizzja, transkuragni u nuqqas ta' kura tempestiva, l-attrici kompliet aggravat is-sitwazzjoni tagħha u sa llum għadha qed issofri minn danneggjament permanenti u trid tibqa' taht trattament għal għomorha.

Peress illi ta' dan il-fatt huma responsabbli l-konvenuti.

Jghidu l-konvenuti għala din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex:

1. Tiddikjara l-konvenuti responsabbli tad-danni sofferti mill-attrici kemm fl-incident illi gara fit-30 ta' Ottubru 1999 kif ukoll għan-nuqqas ta' kura illi inghatat sussegwentement u dana bi hsara permanenti għaliha fil-persuna tagħha.
2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attrici jekk hemm bzonn permezz ta' periti nominati.
3. Tikkundana l-konvenuti jhallsu s-somma li tigi hekk likwidata.

Bl-ispejjes, inkluzi dawk tal-protesti mibghuta qabel il-ftuh ta' din il-kawza kontra l-konvenuti li huma minn issa ngunti in subizzjoni.

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet tad-Direttur Generali tas-Sahha Pubblika et a fol. 10 fejn eccepixxa;

Illi preliminarjament ir-rapprezentanza tad-Dipartiment tas-Sahha hija fdata f'idejn it-Tabib Principali tal-Gvern u dana ai termini ta' l-Artikolu 181B tal-Kodici ta' Organizazzjoni u Procedura Civili (Kap. 12).

Illi preliminarjament u minghajr pregudizzju ghas-suespost l-Avukat tar-Repubblika ghadu ma hux notifikat.

Illi subordinament u minghajr pregudizzju ghal premess in-nomenklatura Direttur Generali tas-Sahha Pubblika ma tezistix fir-rank tas-Servizz Pubbliku.

Illi subordinament u minghajr pregudizzju ghal premess fi kwalunkwe kaz huma ma jirrispondux ghad-danni reklamati stante illi dawn ma grawx tort tagghom.

Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezibiti;
Rat id-digriet li bih gie nominat l-espert mediku Mr. Fredrick Zammit Maempel a fol. 14;
Rat ir-relazzjoni ta' l-istess espert a fol. 14 u l-eskuzzjoni tieghu a fol. 56;
Semghet ix-xhieda bil-gurament;
Rat in-noti tad-difensuri.

Kontestazzjoni

L-attrici li kienet tahdem bhala *nursing aid* fil-Poliklinika f'Rahal Gdid waqghet minn fuq sellum u wegghet gravement u s-sitwazzjoni taghha kompliet taggrava meta ma nghatatx il-kura tempestiva fl-Isptar u ghalhekk talbet lill-konvenuti jhallsuha d-danni li hija sofriet.

L-attrici xehdet li kienet qed tahdem fil-Paola Health Centre fit-30 ta' Ottubru 1999 u kellha bzonn iggib file ta' pazjent u kellha titla' fuq sellum peress illi dan kien fil-gholi u ma kienitx tilhqu. Hekk kif kienet niezla bil-file minn fuq is-sellum, spiccat fl-art ghax waqghet mill-ahhar erba' skaluni u dana billi s-sellum ma kienx adattat ghax-xoghol li kien mehtieg. Waqghet gholi ta' erba' piedi u giet bil-qieghda ma' l-art. Ghamlet '*injury on duty report*' u baghtuha d-dar bis-sick leave. Damet jumejn id-dar u wara dahlet ghax-xoghol regolari ta' bil-lejl. Minkejja dan hi baqghet mugugha. Hi spjegat id-diversi interventi li sarulha u l-medicini li qed tiehu bhala kura.

Dwar responsabbilita' għall-akkadut l-attrici tissottometti li jirrizulta li hi wegghet waqt li kienet xogħol u ma kien hemm ebda kontributorjeta' da parti tagħha. Kwantu għaddanni li garrbet, tghid li l-Qorti mhix tenuta li toqghod fuq l-espert minnha nominat jekk il-provi juru mod iehor. Hi sofriet debilita' permanenti li giet kostatata minn Dr. D. Gatt ta' l-isptar u ilha tircevi trattament mediku mill-isptar għall-dawn l-aħhar tmien snin. Il-Bord Mediku lilha tah percentwali ta' 10% bhala disabbilita'.

Il-konvenut jissottometti li l-attrici ma gabet ebda prova konkreta ta' dannu fiziku, anzi mill-provi jirrizulta biss ugħigh li hu biss psikosomatiku. Il-percentwali li wasal għalih il-Bord Mediku kien in relazzjoni ma' operazzjoni li l-attrici għamlet fuq il-hipbone u li skond l-espert mediku Dr. Zammit Maempel ma għandha ebda relazzjoni ma' l-incident ta' Ottubru 1999 u għalhekk tali percentwali ma jistax jittiehed bhala indikatur ta' xi hsara. Finalment il-konvenut jissottometti li mit-testijiet medici kif ukoll mill-ezami li għamel l-espert nominat l-ugħigh ta' l-attrici huwa psikosomatiku u mhux rizultat ta' hsara fizika.

Konsiderazzjonijiet

Illi dwar l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut l-Qorti kienet awtorizzat iz-zieda fl-okkju tal-kawza biex flimkien mal-konvenuti indikati fic-citazzjoni jidhol it-Tabib Principali tal-Gvern. Id-Direttur ta' Institutional Health għalhekk mhux il-legittimu kontraddittur billi hu ma jirrapprezentax guridikament lid-Dipartiment tas-Sahha. Dina l-eccezzjoni qed tintlaqa'.

Responsabbilita'

Il-konvenut qed jikkontesta r-responsabbilita' għall-incident billi qed ighid li r-rapport dwar « *injury on duty* » mhux dikjarazzjoni ta' htija da parti tiegħu imma hu biss rapport magħmul mill-attrici dwar kif sehh l-incident wara li wegghet u xejn aktar.

F'dan il-kaz, hi l-attrici li trid tipprova l-kaz taghha u dan fi grad kif imfisser fir-regoli tal-ligi tal-procedura. Hi ma tistax tnehi dan l-obbligu minn fuqha u tappella ghas-sens ta' hnien minghajr ma ggib il-prova rikjesta mill-ligi. Kull process guridiku hu wiehed essenzjalment ta' provi li jrid iwassal ghall-konvinciment mehtieg.

Skond l-attrici hi kienet qed tahdem fil-polyclinic bhala nursing aid u kellha bzonn iggib file ta' pazjent billi titla' fuq sellum peress illi dan kien fil-gholi u ma kienitx tilhqu. Hekk kif kienet niezla bil-file mis-sellum, waqghet u spiccat fl-art. Skond l-attrici dan is-sellum ma kienx adattat ghax-xoghol li kienet qed taghmel, u hi kellha titla' bil-fors fuqu biex iggib il-file. Dak li qalet l-attrici f'dan ir-rigward ma giex kontestat mill-konvenut, li minn naha tieghu, ma jallega bl-ebda mod li l-attrici kellha xi tort ghall-akkadut jew b'xi mod iehor ikkontribwit ghalih.

L-obbligu ta' min ihaddem hu li jipprovvdli "a safe system of work" jew "a safe working environment" u supervizjoni u adegwatezza ta' l-atrezzi pprovvduti. Hu ghandu jizgura li l-post tax-xoghol ikun hieles minn sogri bla bzonn ghas-sahha u minn perikli li jistghu jigu evitati ghall-inkolumita' fizika u psikologika tal-haddiema. Dan jinvolti wkoll li min ihaddem jiehu in konsiderazzjoni l-atmosfera fil-post tax-xoghol, fosthom id-diffikultajiet li jsib il-haddiem fil-kors tax-xoghol tieghu, il-hinijiet twal, l-ghaggla fix-xoghol, l-aljenazzjoni tal-haddiem stess, u n-nuqqas ta' ghajnuna minn haddiema ohra li jkunu nkarigati biex jahdmu mieghu fuq dan ix-xoghol. Avolja jista' jkun hemm grad ta' negligenza mill-haddiem stess, is-sid irid, fi grad jew iehor, jirrispondi ghad-danni li jirrizultaw minhabba nuqqas tieghu f'dan ir-rigward (ara sentenza **Kummerc: Schembri vs Caruana** 12/1/1983).

Illi fic-cirkostanzi ta' dan il-kaz il-Qorti hi tal-fehma li l-konvenut ma pprovvdix attrezzi adegwati ghax-xoghol li kellha taghmel l-attrici u ma zgurax li l-post tax-xoghol kien hieles minn sogri bla bzonn ghas-sahha u minn perikli ghall-inkolumita' fizika u psikologika tal-haddiema.

Danni

Il-konvenut jikkontendi li l-attrici ma gabet ebda prova konkreta ta' dannu fiziku, anzi mill-provi u partikolarment mill-ezamijiet medici li sarulha jirrizulta biss li l-ugħ li l-attrici tgħid li qed thoss hu biss wiehed psikosomatiku. Donnu li l-konvenut irid jimplika li l-attrici qed tbat minn “*compensation syndrome*” li bazikament hi kondizzjoni psikjatrika provokata mill-incident li tkun pero' motivata, anke jekk mhux konxjament, mill-prospett ta' qliegħ finanzjarju. F'dan ir-rigward jingħad li in linea ta' rizarciment ta' danni dawn il-pazjenti “show signs and symptoms that are out of proportion or even unrelated to the injury to which they are attributed ... A definition of compensation syndromes is this: they are a group of allied conditions which (a) follow injury or disease when the patient believes that there is a reasonable hope of financial compensation; and (b) show a mixture of organic and psychiatric complaints and disability which lack obvious connection with the pathology or are out of proportion to it” (**Ara App. P. Sultana vs A. Caruana 15.1.2002**).

L-attrici giet ezaminata mill-espert mediku nominat minn dina l-Qorti, Mr. Fredrick Zammit Maempel, li kkonkluda li s-sintomi ta' l-ewwel ilment ta' l-attrici (cjoe ta' *right-sided lumbo-sacral radiculopathy*) huma ta' natura soggettiva, cjoe' ta' natura psikologika jew psikosomatika. Hu ma sab ebda xhieda oggettiva ta' dizabilita' fizika w permanenti. It-tieni ilment tagħha, dwar l-ugħ fil-hip tax-xellug li zviluppa għall-ewwel darba erbgha snin wara l-incident, huwa probabbli « *Greater trochanteric bursitis* » u ma jistghax, fl-opinjoni tiegħu, jigi attribwit għall-incident ta' l-1999, meta zviluppa wara dak iz-zmien kollu. Għalhekk, skond l-espert, l-attrici ma kellha ebda disabbilita' permanenti. In eskuzzjoni spjega li hu ra ic-CT scans, l-MRI u X-Rays u dawn ikkonfermaw li kienu normali u qablu mal-*clinical examination* li hu għamel fuq l-attrici. Meta huwa ezamina dawn il-*Greater trochanteric bursitis*, l-attrici ma lmentatx meta hu messhom. Hu jghid li anke jekk dak il-hin l-attrici kienet fuq il-*pain killers* xi rizultat posittiv kien johrog.

L-artikolu 681 tal Kap. 12 jistabilixxi li l-Qorti mhix marbuta li taccetta l-konkluzzjonijiet tar-rapporti tal-periti kontra l-konvinzjoni taghha nfisha. L-insenjament gurisprudenzjali huwa fis-sens li, ghalkemm ir-rapport tekniku huwa kontrollabbli mill-gudikant bhal kull prova ohra, il-Qorti m'hijiex tenuta li taccetta l-konkluzzjonijiet peritali kontra l-konvinzjoni taghha. Il-giudizju espress mill-perit tekniku pero' m'ghandux jigi skartat b'mod legger jew kappriccuz u l-konvizjoni kuntrarja tal-Qorti ghandha tkun "informata u bbazata fuq ragunijiet li gravament ipoggu fid-dubju dik l-opinjoni teknika" **[App. C. Giswarda Bugeja vs Emanuele Muscat [1967] Vol.LI.I.390; u App. C. Philip Grima vs Carmelo Mamo – 29 Mejju 1998].**

Fil-kaz in ezami l-Qorti ma tistax taqbel mal-konkluzzjoni ta' l-espert minnha nominat billi jirrizulta mill-atti processwali fatti u cirkostanzi ohra li jimmilitaw kontra l-konkluzzjoni ta' l-espert.

F'dan il-kaz il-Qorti mhiex konvinta li l-attrici hija persuna li qed tbatu minn "compensation syndrome u ma tistax timmaginaha bhala persuna li biex takkwista kumpens finanzjarju ghall-allegat ugigh u tbatija qed tissottometti ruha ghat-trattament li ilha ghaddejja bih ghaxar snin fejn qed tiehu dawk it-trigger injections kollha f'darha (ara fol. 95, 112, u 120 et seq) u medicini qawwija bhal Pethidine, Morfina u Atarax (fol. 47) u dana b'effett dileterju fuq sahhitha (ara ukoll l-allegazzjoni tad-dokumenti voluminuza ma dana l-process u l-History Sheet a fol. 117 et seq). L-attrici kienet anke intbghatet l-Inghilterra biex tigi ezaminata u kkurata (ara fol. 133 u 138).

Dr. David Gatt iccertifika li l-attrici qed tbatu minn debilita' permanenti. Dr. Gatt mhux tabib imqabbad mill-attrici ex parte imma hu t-tabib kuranti taghha fl-isptar. Hu xehed li l-attrici qeghda taht il-kura tieghu u din qed tbatu minn ugigh fin-naha t'isfel tas-sinsla fuq il-lemin. Mill-ezamijiet li ghamel sab li s-source ta' l-ugigh hu jew f'wiehed mill-gogi fil-joint jew fit-tessuti vicin tieghu. Hu pprova jikkura lill-pazjenta izda ma kellux rizultat fit-tul u setgha biss jikkontrolla l-ugigh bl-injections regolari fil-muskoli ta' darha u trattament ta' pain killers qawwi. Hu jghid li l-

ugigh huwa dejjem soggettiv imma kieku kien konvint li s-sintomi kienu biss soggettivi ma kienx jaghti kura qawwija bhal din. Ighid ukoll li jista' jkun hemm anke raguni fisika ghal dak l-ugigh li skond in-neurologu li ra lill-attrici jew mill-muskoli jew mit-tessuti ta' l-ghadam. Hu jikkonkludi li x'aktarx dina l-kondizzjoni ser tkun permanenti pero' ma hux f'posizzjoni li jaghti xi percentwali ta' disabbilita' billi mhux kompitu tieghu.

L-attrici giet ezaminata minn-Bord Mediku biex jara jekk l-attrici kellhiex tigi *boarded out* u sabu li kellha percentwali ta' disabbilita' ta' 10% (ara fol. 75). Il-konvenut jikkontendi li dina l-figura li wasal ghalha l-Bord Mediku kienet in-relazzjoni ma' l-operazzjoni li l-attrici ghamlet fuq il-hipbone u li skond l-espert mediku ma ghandha ebda relazzjoni ma' l-incident in kwistjoni, ghalhekk dina il-percentwali ma tistax tittiehed bhala indikazzjoni ta' xi hsara fil-kaz in ezami. Huma lanqas ma ezaminawha fisikament.

Il-Qorti tosserva li skond in-notament dwar dana c-certifikat a fol. 75 jidher li taht id-data tad-19 ta' Lulju 2001 l-esperti kienu taw lill-attrici 10%, ghalhekk dan ifisser li l-assessment li ghamel il-Bord ma kienx fuq l-operazzjoni li ghamlet l-attrici fuq il-hipbone erbgha snin wara l-incident, imma assessment fuq dak li kienet qed tbati minnu l-attrici bhala konsegwenza tal-waqa' ffit zmien wara.

Illi f'dan il-kaz il-Qorti ghandha min-naha wahda l-espert imqabbad minnha li mill-ezaminjiet li ghamel ma sab ebda indikazzjoni fisika ta' hsara fuq l-attrici u minn naha l-ohra l-attrici li ilha tbati minn ugigh persistenti ghall-ghaxar snin b'kura kontinwa ta' *exhaustive all invasive therapy* u *pain management* preskritta mit-tabib kuranti taghha fl-isptar li kkonferma li x'aktarx hemm disabbilita' permanenti. Ghandha wkoll Bord Mediku matur mill-Dipartiment stess li ta lill-attrici 10% disabbilita'.

Fil-fehma tal-Qorti hi ghandha thares lejha l-inkapacita' ta' l-attrici mill-kumpless shih tal-konsegwenzi deliterji li l-ustjonijiet hallew fuq l-attrici **(D'Amato vs Ebejer Vol.**

XLV p.3 p.1264). Il-Qorti trid taghmel koncessjoni għall-fatt stabbilit mill-provi li l-attrici se jkollha tbatl l-konsegwenzi permanenti ta' pain management u invasive therapy rikjesta biex tkun posizzjoni tkompli b'hajjitha u bix-xoghol taghha. L-attrici ssostni li ugħigh persistenti li qed thoss jammonta minnu nofsu għall-disabbilita' u mhux bilfors li dan l-ugħigh irid ikun marbut ma xi difett organiku li jidher. Il-kura li l-attrici ilha tinghata mill-konvenut lill-attrici għal dawn l-ahhar ghaxar snin tidher li trid titkompla. Fic-cirkostanzi għalhekk l-Qorti tikkonkludi li l-attrici sofriet disabbilita' permanenti minhabba dana l-incident u bhala disabbilita' se toqghod fuq il-percentwali stabbilit mill-Bord Mediku. Fic-cirkostanzi partikolari ta' dana l-kaz il-Qorti ma thossx li għandha tmur oltre dina l-percentwali kif l-attrici qed tippretendi li l-Qorti għandha taghmel.

Likwidazzjoni tad-danni.

Damnum emergens

Taht dan il-kap ma saret ebda talba.

Lucrum Cessans

Il-konvenut issottometta li l-attrici diga' rceviet somma li thallset mid-Dipartiment tas-Sigurta' Socjali, cjoe s-somma ta' Lm717.97, għalhekk l-attrici diga' hadet dak li kien dovut lilha. Il-Qorti ma taqbilx ma' dan ir-ragunament, billi dika s-somma mħallsa, l-attrici kienet intitolata għaliha skond il-Ligi bhala *short term benefit claim* u ma tirrapprezentax ir-risarciment tad-danni kawzati minhabba dana l-incident li l-attrici qed titlob.

Meta gara dana l-incident fl-1999 l-attrici kellha 24 sena. Skond l-I.D. Card taghha hi twieled fl-1975. L-attrici kienet taqla' Lm4,953 fis-sena mill-impieg taghha.

Il-Qorti se tikkalkola t-telf subit mill-attrici kif gej:- Bhala salarju se tiehu s-somma ta' Lm6,000 fis-sena u dana biex jinkludi z-zidiet fil-gholi tal-hajja li l-attrici tkun intitolata għalihom. Bhala percentwali ta' disabbilita', il-Qorti stabbilit 10%. Dwar multiplier il-Qorti hi tal-fehma li

Kopja Informali ta' Sentenza

f'dana l-kaz 25 sena hu perjodu xieraq meta tqies *ic-chances u changes of life* fil-hajja lavorativa ta' l-attrici. Il-Qorti se naqqas 10% bhala *lump sum deduction* billi l-kawza ilha li giet prezentata fl-2003. Il-Qorti pero' tosserva li kien hemm xi dewmien da parti ta' l-attrici f'dina l-kawza li l-konvenut m'ghandux ibati ghalih hu.

Kalkulazzjoni

Lm6,000 (media ta' paga bazi) x 25 (snin ta' hajja lavorativa) x 10% (debilita' permanenti) x 10% (lump sum deduction) = Lm13,500.

Decide

Ghal dawn il-motivi

Il-Qorti tiddeciedi billi

Tillibera lill-konvenut Direttur ta' l-Institutional Health mill-osservanza tal-gudizzju spejjez ghall-attrici u

Tiddikjara l-konvenut responsabbli tad-danni sofferti mill-attrici;

Tillikwida d-danni sofferti mill-attrici fl-ammont ta' wiehed u tletin elf erba mija u sitta u erbghin Euro u erba u hamsin Euro centezmu (Ewro 31,446.54) u

Tikkundana l-konvenut ihallas is-somma hekk likwidata lill-attrici.

Bl-ispejjes kontra l-konvenut.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----